

PODSTAWOWE ZASADY DOBORU PIEŚNI W LITURGII MSZALNEJ

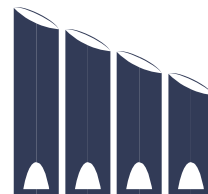
Rok liturgiczny – Boże Narodzenie

Okres Bożego Narodzenia rozpoczyna się od I Nieszporów Uroczystości Narodzenia Pańskiego i trwa do II Nieszporów Niedzieli Chrztu Pańskiego. Możemy w nim wyróżnić dwa podokresy: Bożego Narodzenia i Objawienia Pańskiego. Świadczenia historyczne podają, że uroczystość Bożego Narodzenia obchodzona już w Rzymie w 336 r. Data 25 grudnia jako dzień obchodzenia tej uroczystości została wybrana, aby przeciwstawić je pogańskiemu kultowi słońca. Uroczystość Objawienia – Teofanii lub Epifanii, w tradycji ludowej nazywana Świętem Trzech Króli, była wcześniej obchodzona na Wschodzie niż na Zachodzie. To właśnie w Egipcie obchodzone było 6 stycznia święto ku czci urodzin nowego Eonu, które chrześcijanie zastąpili świętem Epifanii. Niedziela wypadająca po Objawieniu Pańskim to niedziela Chrztu Pańskiego zamykająca liturgiczny obchód świąt Bożego Narodzenia.

Po tym krótkim wprowadzeniu przejdźmy teraz do śpiewów tego okresu. Okres Bożego Narodzenia jednoznacznie kojarzy się nam z kolędami. Historia kolęd jest bardzo bogata. Do XVI wieku kolędy nie różniły się od innych pieśni i wzorowane były na hymnach kościelnych. Obok nich w XVII wieku powstały kolędy kołysankowe (pozaliturgiczne) oraz kolędy realistyczne i spekulatywno-mistyczne. W Polsce w uporządkowaniu kolęd dużą rolę odegrały wydania śpiewnika M.M. Mioduszeńskiego. W związku ze śpiewem kolęd w liturgii pojawia się kilka problemów. Po pierwsze, polskie kolędy koncentrują się głównie na wydarzeniu narodzenia Chrystusa, a treść teologiczna okresu Bożego Narodzenia jest o wiele bogatsza. Po drugie, kolędy nie spełniają choćby kryterium pieśni na uwielbienie (jeśli jest ten obrzęd sprawowany) i nie powinno się ich wykonywać podczas tej części liturgii. Po trzecie, tradycja śpiewania kolęd w liturgii po Niedzieli Chrztu Pańskiego odbiega od treści kolejnych niedziel i dni okresu zwykłego. Instrukcja KEP o muzyce kościelnej jasno precyzuje: „*Po święcie Chrztu Pańskiego następuje pierwsza część okresu zwykłego. Należy wówczas śpiewać pieśni związane z treścią liturgii tego okresu. W przypadku utrwalonej tradycji śpiewania kolęd aż do święta Ofiarowania Pańskiego dopuszcza się wykorzystanie zwrotek, których treść koresponduje z liturgią pierwszych tygodni okresu zwykłego. Można także śpiewać kolędy po zakończeniu liturgii*” (23c).

Śpiewanie kolęd w liturgii do 2 lutego ma oczywiście swoich zagorzałych zwolenników, jak i przeciwników. Nota bene przeciwnicy tej praktyki są „odsądzeni od czci i wiary” i spotykają się z zarzutem ulegania wpływowi modernizmu. Tymczasem jest wiele okazji, by śpiewać kolędy w kościele po Chrzcie Pańskim i to niekoniecznie w liturgii. Możemy je wykonywać podczas koncertów, spotkań opłatkowych czy kolędowych, albo przed rozpoczęciem liturgii lub po jej zakończeniu. Można postawić przy tej okazji pytanie: Czy niewłaściwy dobór pieśni do liturgii można tłumaczyć czy usprawiedliwić tzw. względami czy racjami duszpasterskimi? Jest to zbyt duże uproszczenie. Wydaje się, że argumentem typu „względ czy racja duszpasterska” zaczęliśmy tłumaczyć i usprawiedliwiać zbyt wiele nadużyć w liturgii i nie dotyczy to tylko muzyki, choć to właśnie ona pada jako pierwsza „ofiarą” takiego myślenia. Kolejny raz przy okazji sporu o kolędy w liturgii po Chrzcie Pańskim pokazuje się nie tylko niezrozumienie celu i funkcji muzyki w liturgii, ale także pilna, wręcz nagląca potrzeba katechezy muzyczno-liturgicznej zarówno u tych, którzy są za nią odpowiedzialni, jak i u tych, którzy są jej uczestnikami i odbiorcami.

Opracowano na podstawie: I. Pawlak, *Muzyka liturgiczna po Soborze Watykańskim II świetle dokumentów Kościoła*, Lublin 2000; T. Sinka, *Zarys liturgiki*, Gościkowo-Paradyż 1988.

Diecezjalne Studium
Organistowskie w Rzeszowie

Materiały formacyjne dla organistów

Styczeń 2026

Drodzy Duszpasterze i Organisci!

W bieżących *Materialach formacyjnych* dwie propozycje nutowe. Pierwsza z nich to pieśń do św. Tomasza z Akwinu (wspomnienie 28 stycznia). Tekst śpiewu został zaczerpnięty z Liturgii Godzin, melodia autorstwa ks. W. Kałamarza CM, harmonizacja ks. M. Wyszogrodzkiego SDB. Harmonizacja pochodzi z 6. tomu opracowania *Soli Deo Jedyne Bogu*. Druga z propozycji to pieśń *Za rękę weź mnie, Panie*, harmonizacja S. Kwiatkowskiego. Obie propozycje publikujemy za zgodą wydawnictwa Polihymnia.

W *Podstawowych zasadach doboru pieśni w liturgii mszalnej* został omówiony okres Bożego Narodzenia. W ten sposób zamykamy omawianie doboru pieśni w poszczególnych okresach roku liturgicznego. Pozostają do omówienia ważniejsze uroczystości, święta, wspomnienia przypadające w roku liturgicznym i taka tematyka będzie kontynuowana w bieżącym roku.

28 lutego 2026 r. odbędzie się **Wielkopostny Dzień Skupienia dla Organistów Diecezji Rzeszowskiej**. Wykład i warsztaty poprowadzi mgr Sławomir Barszcz, organista katedry tarnowskiej, autor opracowania *Pieśni kościelne z akompaniamentem*. Szczegóły dotyczące programu dnia skupienia zostaną podane w najbliższym czasie.

DSORZSZOW.PL

Poprzednie numery *Materialów* są dostępne na stronie internetowej Studium www.dsorzszow.pl. Zapraszamy także do obserwowania strony Studium na Facebooku.

FACEBOOK DSO

Nauczycielu wieczny i łaskawy

t.: hymn brewiarzowy

harm.: ks. M. Wyszogrodzki SDB

m.: ks. W. Kałamarz CM (Siedl. 2015)

Muzyka w Liturgii, Rok XXIX, Nr 3 (112) 2024, s. 14.

1. Na - u - czy - cie - lu wiecz - ny i łas - ka - wy, Chry - ste, coś twór - cą pra - wa od - ku - pie - nia,

Ty masz na za - wsze, jak wie - rzy - my wszy - scy, sło - wa ży - wo - ta.

A - men.

2. Dobry Pasterzu, władco całej ziemi, *
Daj Kościołowi moc, by jego słowa *
Były dla świata prawdą jaśniejącą *
Pośród ciemności.
3. Ty wzbudzasz ludzi o natchnionej myśli, *
Którzy są dla nas jak złociste gwiazdy; *
Przez nich tłumaczysz święte tajemnice *
Życia wiecznego.
4. Chwała niech będzie Tobie, Boski Mistrzu, *
Który napelniasz swoim Duchem mędrców, *
Aby ich wiedza stała się dla wiernych *
Blaskiem poznania.
5. Ten zaś, którego obchodzimy święto, *
Swoją modlitwą niech nam dopomoże *
Zdążyć ku Tobie drogą pełną światła, *
Aby Cię wielbić. Amen.

Za rękę weź mnie, Panie

So nimm denn meine Hände

Friedrich Silcher

harm.: Stanisław Kwiatkowski

Muzyka w Liturgii, Rok X, Nr 4 (41) 2006, s. 20.

1. Za rę - kę weź mnie, Pa - nie, i

5 pro - wadź sam, aż du - sza mo - ja sta - nie u nie - bios

10 bram. Bez Cie - bie a - ni kro - ku nie zro - bię,

14 nie! Stań Ty u me - go bo - ku i pro - wadź mnie!

2. Do Serca miłosiernie me serce tul, *
by zniosło wszystkie ciernie i krzyż, i ból. *
Niech dziecię Twe przybieży do Twoich nóg. *
Niech w miłość Twą uwierzy, boś Ty mój Bóg.